

Declaració universal de drets lingüístics¹

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996,

Vista la Declaració universal dels drets humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte internacional de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966 (article 27), i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, de la mateixa data, que en llurs preàmbuls postulen que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir tant dels seus drets civils i polítics, com dels seus drets econòmics, socials i culturals;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992, de l’Assemblea General de l’Organització de les Nacions Unides, que adopta la Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques;

Vistos els convenis i les declaracions del Consell d’Europa, com el Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals, de 4 de novembre de 1950 (article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, de 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals, i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals, del mes de novembre de 1994;

Vistes la Declaració de Santiago de Compostel·la del PEN Club Internacional i la Declaració, de 15 de desembre de 1993, del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

¹ Text cedit pel Comitè de Seguiment de la Declaració Universal de Drets Lingüístics (c/ de Rocafort, 242, bis, 08029 Barcelona. Tel. 93 444 38 06).

ELS DRETS LINGÜÍSTICS A EUROPA I AL MÓN

Vist que en la Declaració de Recife, Brasil, de 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i aplicar una Declaració universal dels drets lingüístics;

Vista la Convenció número 169 de l'Organització Internacional del Treball, de 26 de juny de 1989, relativa als pobles indígenes en països independents;

Vist que la Declaració universal dels drets col·lectius dels pobles, de Barcelona, del maig de 1990, declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Vista la Declaració final de l'Assemblea General de la Federació Internacional de Professors de Llengües Vives a Pécs (Hongria), de 16 d'agost de 1991, que recomana que els drets lingüístics siguin considerats com a drets fonamentals de l'individu;

Vist l'informe de la Comissió de Drets Humans del Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides, de 20 d'abril de 1994, relatiu al text provisional de la Declaració dels drets dels pobles indígenes, Declaració en què els drets individuals es valoren a la llum dels drets col·lectius;

Vist l'esborrany de la Declaració de la Comissió Interamericana de Drets Humans sobre els drets dels pobles indígenes, aprovat en la sessió 1278, de 18 de setembre de 1995;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que dos dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats que imposen llur estructura politicoadministrativa i llur llengua;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants, i atès que, per aquests motius, les llengües d'alguns

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

pobles que han esdevingut sobirans estan immerses en un procés de substitució lingüística a causa d'una política que afavoreix la llengua dels antics poders imperials o colonials;

Atès que l'universalisme s'ha de basar en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció, el respecte i l'ús social públic i privat de totes les llengües;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (històrics, polítics, territorials, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, i que cal, per tant, que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, perquè es puguin aplicar en cada cas les solucions específiques adequades;

Entenent que cal una declaració universal de drets lingüístics que permeti de corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua, vistes les consideracions prèvies, és el resultat de la confluència i de la interacció d'una gran varietat de factors: politicojurídics, ideològics i històrics, demogràfics i territorials, econòmics i socials, culturals, lingüístics i sociolingüístics, interlingüístics i, finalment, subjectius.

En concret, la situació actual es caracteritza per:

- La secular tendència unificadora de la majoria d'estats a reduir la

diversitat i a afavorir actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.

- El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.

- El model economicista de creixement propugnat pels grups econòmics transnacionals, que pretén identificar la desregulació amb el progrés i l'individualisme competitiu amb la llibertat, cosa que genera greus i creixents desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques, sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o bé parcialment o enterament dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure i desenvolupar-se si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- En la perspectiva política, concebre una organització de la diversitat lingüística que permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.

- En la perspectiva cultural, fer plenament compatible l'espai comunicatiu mundial amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

- En la perspectiva econòmica, fonamentar un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques i no pas dels estats, i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat, i té com a finalitat de propiciar l'organització d'un marc polític de la diversitat lingüística basat en la convivència i en el respecte i el benefici recíprocs.

TÍTOL PRELIMINAR

Precisions conceptuals

Article 1

1. Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística tota societat humana que, assentada històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s'autoidentifica com a poble i ha desenvolupat una llengua comuna com a mitjà de comunicació natural i de cohesió cultural entre els seus membres. Amb la denominació de llengua pròpia d'un territori es fa referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai.

2. Aquesta Declaració parteix del principi que els drets lingüístics són alhora individuals i col·lectius, i adopta com a referent de la plenitud dels drets lingüístics el cas d'una comunitat lingüística històrica en el seu espai territorial, entès aquest no solament com a àrea geogràfica on viu aquesta comunitat, sinó també com un espai social i funcional imprescindible per al ple desenvolupament de la llengua. És a partir d'aquest referent que es poden establir com una gradació o contínuum els drets que corresponen als grups lingüístics al·ludits al punt 5 d'aquest mateix article i els de les persones fora del territori de la seva comunitat.

3. Als efectes d'aquesta Declaració, s'entén que es troben també al seu propi territori i pertanyen a una comunitat lingüística les col·lectivitats que:

3.1. es troben separades del gruix de la seva comunitat per fronteres polítiques o administratives;

3.2. estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït, envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques; o

3.3. estan assentades en un espai geogràfic compartit amb els membres d'altres comunitats lingüístiques d'historicitat similar.

4. Als efectes d'aquesta Declaració es consideren, també, com a comunitats lingüístiques dins el seu propi territori històric els pobles nòmades en les seves àrees de desplaçament o els pobles d'assentament dispersos.

5. Aquesta Declaració entén com a grup lingüístic tota col·lectivitat humana que

comparteix una mateixa llengua i que es troba assentada en l'espai territorial d'una altra comunitat lingüística, però sense una historicitat equivalent, com succeeix en casos diversos com ara immigrants, refugiats, deportats o els membres de les diàspores.

Article 2

1. Aquesta Declaració considera que, en els casos en què diferents comunitats i grups lingüístics concorren en un territori compartit, l'exercici dels drets formulats en aquesta Declaració s'ha de regir pel respecte entre tots i dins de les màximes garanties democràtiques.

2. A l'hora d'establir un equilibri sociolingüístic satisfactori, és a dir, l'adequada articulació entre els drets respectius d'aquestes comunitats i grups lingüístics i de les persones que en formen part, cal tenir en compte, a més de la seva historicitat relativa i la seva voluntat expressada democràticament, factors que poden aconsellar un tracte reequilibrador, d'objectiu compensatori: el caràcter forçat de les migracions que han conduït a la convivència de les diferents comunitats i grups, o el seu grau de precarietat política, socioeconòmica i cultural.

Article 3

1. Aquesta Declaració considera com a drets personals inalienables, exercibles en qualsevol situació, els següents:

- el dret a ésser reconegut com a membre d'una comunitat lingüística;
- el dret a l'ús de la llengua en privat i en públic;
- el dret a l'ús del propi nom;
- el dret a relacionar-se i d'associar-se amb d'altres membres de la comunitat lingüística d'origen;
- el dret a mantenir i desenvolupar la pròpia cultura;

i tots els altres drets de contingut lingüístic reconeguts en el Pacte internacional

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966, i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, de la mateixa data.

2. Aquesta Declaració considera que els drets col·lectius dels grups lingüístics, a més dels establerts per als seus membres a l'apartat anterior, també poden incloure, d'acord amb les puntualitzacions de l'article 2.2:

- el dret a l'ensenyament de la pròpia llengua i cultura;
- el dret a disposar de serveis culturals;
- el dret a una presència equitativa de la llengua i la cultura del grup en els mitjans de comunicació;
- el dret a ser atesos en la seva llengua en els organismes oficials i les relacions socioeconòmiques;

3. Els drets de les persones i els grups lingüístics anteriorment esmentats no poden representar cap obstacle a la interrelació i la integració d'aquests amb la comunitat lingüística receptora, ni cap limitació dels drets d'aquesta comunitat o dels seus membres a la plenitud de l'ús públic de la llengua pròpia en el conjunt del seu espai territorial.

Article 4

1. Aquesta Declaració considera que les persones que es traslladen i s'estableixen al territori d'una comunitat lingüística diferent de la pròpia tenen el dret i el deure de mantenir-hi una relació d'integració. La integració s'entén com una socialització addicional d'aquestes persones de manera que puguin conservar les seves característiques culturals d'origen, però comparteixin amb la societat que les acull prou referències, valors i comportaments per permetre un funcionament social global sense més dificultats que les dels membres de la comunitat receptora.

2. Aquesta Declaració considera, en canvi, que l'assimilació (entesa com l'aculturació de les persones en la societat que les acull, de tal manera que substituïxin les seves característiques culturals d'origen per les referències, els valors i els comportaments propis de la societat receptora) en cap cas ha de ser forçada o induïda, sinó resultat d'una opció plenament lliure.

Article 5

Aquesta Declaració es basa en el principi que els drets de totes les comunitats lingüístiques són iguals i independents de la consideració jurídica o política de llengües oficials, regionals o minoritàries. L'ús de designacions com llengua regional o minoritària no és adoptat en aquest text perquè, si bé en algun cas el reconeixement com a llengües minoritàries o regionals pot facilitar l'exercici de certs drets, és freqüent l'ús d'aquests i altres determinatius per restringir els drets d'una comunitat lingüística.

Article 6

Aquesta Declaració exclou que una llengua pugui ser considerada pròpia d'un territori únicament pel fet de ser l'oficial de l'estat o de tenir tradició de ser utilitzada dins d'aquest territori com a llengua administrativa o de certes activitats culturals.

TÍTOL PRIMER

Principis generals

Article 7

1. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat; per tant, han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.
2. Cada llengua és una realitat constituïda col·lectivament i és en el si d'una comunitat que esdevé disponible per a l'ús individual, com a instrument de cohesió, identificació, comunicació i expressivitat creadora.

Article 8

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret d'organitzar i gestionar els propis recursos a fi d'assegurar l'ús de la seva llengua en totes les funcions socials.
2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures de la llengua.

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Article 9

Tota comunitat lingüística té el dret a codificar, estandarditzar, preservar, desenvolupar i promoure el seu sistema lingüístic, sense interferències induïdes o forçades.

Article 10

1. Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret.
2. Aquesta Declaració considera inadmissibles les discriminacions contra les comunitats lingüístiques basades en criteris com ara el seu grau de sobirania política, la seva situació social, econòmica o en qualsevol altre criteri, així com el nivell de codificació, actualització o modernització que han assolit llurs llengües.
3. En aplicació del principi d'igualtat cal disposar les mesures indispensables perquè aquesta igualtat sigui efectiva.

Article 11

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels mitjans de traducció directa o inversa que garanteixin l'exercici dels drets recollits en aquesta Declaració.

Article 12

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats en la seva llengua, si és llengua pròpia del territori on resideix.
2. En l'àmbit personal i familiar, tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 13

1. Tothom té el dret d'accedir al coneixement de la llengua pròpia del territori on resideix.

2. Tothom té dret al poliglòtisme, i a conèixer i usar la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o per a la seva mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes en aquesta Declaració per a l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable del règim intern o internacional a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I. Administració pública i òrgans oficials

Article 15

1. Tota comunitat lingüística té el dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial dins del seu territori.

2. Tota comunitat lingüística té el dret que les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori siguin vàlids i eficaços i ningú no pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article 16

Tot membre d'una comunitat lingüística té el dret de relacionar-se i ser atès en la seva llengua pels serveis dels poders públics o de les divisions administratives centrals, territorials, locals i supraterritorials als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Article 17

1. Tota comunitat lingüística té el dret de disposar i d'obtenir tota la documentació oficial en la seva llengua, en suport paper, informàtic o qualsevol altre, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.
2. Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los al públic en els serveis que afectin els territoris on és pròpia la llengua respectiva.

Article 18

1. Tota comunitat lingüística té el dret que les lleis i altres disposicions jurídiques que la concerneixen es publiquin en la llengua pròpia del territori.
2. Els poders públics que tenen en els seus àmbits d'actuació més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions jurídiques de caràcter general en aquestes llengües, amb independència que els seus parlants n'entenguin d'altres.

Article 19

1. Les assemblees de representants han d'adoptar com a oficials la llengua o les llengües històricament parlades en el territori que representen.
2. Aquest dret inclou les llengües de les comunitats d'assentament dispers referides a l'article 1 paràgraf 4.

Article 20

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els tribunals de justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.
2. En qualsevol cas, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui

entenedora i hi pugui parlar, o a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 21

Tota comunitat lingüística té el dret que els assentaments dels registres públics es facin en la llengua pròpia del territori.

Article 22

Tota comunitat lingüística té el dret que els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública siguin redactats en la llengua pròpia del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

Secció II. Ensenyament

Article 23

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.
2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.
3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.
4. En el marc dels principis anteriors, tothom té dret a aprendre qualsevol llengua.

Article 24

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari i formació d'adults.

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Article 25

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, manuals, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 26

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti a tots els seus membres d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, amb les diverses capacitats relatives a tots els àmbits d'ús habituals, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgin conèixer.

Article 27

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres el coneixement de les llengües vinculades a la pròpia tradició cultural, tals com les llengües literàries o sagrades, usades antigament com a llengües habituals de la pròpia comunitat.

Article 28

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres d'adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 29

1. Tota persona té dret a rebre l'ensenyament en la llengua pròpia del territori on resideix.
2. Aquest dret no exclou el dret d'accés al coneixement oral i escrit de qualsevol llengua que li serveixi d'eina de comunicació amb altres comunitats lingüístiques.

Article 30

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Secció III. Onomàstica

Article 31

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar i usar en tots els àmbits i ocasions el seu sistema onomàstic.

Article 32

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, en els usos orals i escrits, i en els àmbits privats, públics i oficials.

2. Tota comunitat lingüística té el dret d'establir, preservar i revisar la toponímia autòctona. Aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de cojuntures polítiques o d'un altre tipus.

Article 33

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua. Així doncs, qualsevol traducció a altres llengües ha d'evitar denominacions confuses o despectives.

Article 34

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits, i a una transcripció fonèticament tan fidel com sigui possible a un altre sistema gràfic només quan s'escaigui.

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Secció IV. Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 35

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 36

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els mitjans humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i d'autoexpressió cultural en els mitjans de comunicació del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 37

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer els seus membres.

Article 38

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques han de rebre un tracte equitatiu i no discriminatori en els continguts dels mitjans de comunicació d'arreu del món.

Article 39

Les comunitats descrites en l'article 1, paràgrafs 3 i 4, d'aquesta Declaració, així com els grups esmentats en el paràgraf 5 del mateix article, tenen dret a una representació equitativa de la seva llengua en els mitjans de comunicació del

territori on s'han establert o per on es desplacen. L'exercici d'aquest dret ha d'anar en harmonia amb l'exercici dels drets propis dels altres grups o comunitats del territori.

Article 40

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar, en el camp de la informàtica, d'equips adaptats al seu sistema lingüístic i d'eines i productes en la seva llengua, per tal d'aprofitar plenament el potencial que ofereixen aquestes tecnologies amb vista a l'autoexpressió, l'educació, la comunicació, l'edició, la traducció i, en general, el tractament de la informació i la difusió cultural.

Secció V. Cultura

Article 41

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua i de mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals.

2. L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que l'espai de cap comunitat sigui ocupat de manera hegemònica per una cultura aliena.

Article 42

Tota comunitat lingüística té el dret de desenvolupar-se plenament en el propi àmbit cultural.

Article 43

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 44

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, per mitjà de la difusió d'una informació suficient, i que es doni suport a les

activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació.

Article 45

Tota comunitat lingüística té dret que la llengua pròpia del territori figuri en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals com ara biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, arxius, folklore, indústries culturals, i totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Article 46

Tota comunitat lingüística té dret a la preservació del seu patrimoni lingüístic i cultural, compreses les manifestacions materials com ara fons documentals, heretatge artístic, arquitectònic i monumental, i presència epigràfica de la seva llengua.

Secció VI. Àmbit socioeconòmic

Article 47

- 1.** Tota comunitat lingüística té el dret d'establir l'ús de la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori.
- 2.** Qualsevol membre d'una comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua de tots els mitjans que requereix l'exercici de l'activitat professional, com ara documents i llibres de consulta, instruccions, impresos, formularis i equips, eines i productes informàtics.
- 3.** La utilització d'altres llengües en aquest àmbit només es pot exigir en la mesura que ho justifiqui la naturalesa de l'activitat professional desenvolupada. En cap cas una altra llengua advinguda més recentment no pot subordinar o ocultar l'ús de la llengua pròpia del territori.

Article 48

- 1.** En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té el dret d'usar la seva

ELS DRETS LINGÜÍSTICS A EUROPA I AL MÓN

llengua, amb plena validesa jurídica, en les transaccions econòmiques de tota mena, com ara la compravenda de béns i serveis, les operacions bancàries, les assegurances, els contractes laborals i altres.

2. Cap clàusula d'aquests actes privats no pot excloure o limitar l'ús de la llengua pròpia del territori.

3. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a disposar en la seva llengua dels documents necessaris per a la realització de les operacions esmentades com ara impresos, formularis, xecs, contractes, factures, rebuts, albarans, comandes i altres.

Article 49

En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a usar la seva llengua en qualsevol tipus d'organitzacions socioeconòmiques: laborals, sindicals, patronals, professionals i gremials.

Article 50

1. Tota comunitat lingüística té dret a una presència predominant de la seva llengua en la publicitat, la retolació, la senyalització exterior i en el conjunt de la imatge del país.

2. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a gaudir en la seva llengua d'una informació completa, tant oral com escrita, sobre els productes i serveis que proposen els establiments comercials ubicats en el territori, com ara les instruccions d'ús, les etiquetes, els llistats d'ingredients, la publicitat, les garanties i altres.

3. Totes les indicacions públiques referents a la seguretat de les persones han de ser expressades almenys en la llengua pròpia de la comunitat lingüística i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 51

1. Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

les empreses, establiments comercials i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

2. Tothom té dret, com a client, consumidor o usuari, a ser informat, oralment o per escrit, en la llengua pròpia del territori en els establiments oberts al públic.

Article 52

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes, com és el cas dels professors de llengües, els traductors, els guies turístics.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes per a l'aplicació dels drets proclamats en aquesta Declaració en el seu àmbit d'actuació, concretament cal que s'habilitin fons internacionals de suport a l'exercici dels drets lingüístics a les comunitats ostensiblement mancades de recursos. Així mateix, els poders públics han d'aportar el suport necessari per a la codificació, la transcripció, l'ensenyament de les llengües de les diverses comunitats i la seva utilització en l'Administració.

Segona

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

Tercera

Els poders públics han de preveure, d'acord amb les legislacions vigents, les sancions derivades de la violació dels drets lingüístics d'aquesta Declaració.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Aquesta Declaració proposa la creació del Consell de les Llengües en el si de les Nacions Unides. Correspon a l'Assemblea General de les Nacions Unides la creació d'aquest Consell, la definició de les seves atribucions, el nomenament dels seus membres, i l'establiment de l'organisme de dret internacional que ha d'emparar les comunitats lingüístiques en l'exercici dels drets reconeguts en aquesta Declaració.

Segona

Aquesta Declaració propugna i promou la creació d'una Comissió Mundial de Drets Lingüístics, de natura no oficial i de caràcter consultiu, formada per representants d'ONG i entitats d'àmbit del dret lingüístic.

Barcelona, juny de 1996